

**Bespreking conferentie "Afrikaanse slavernij en slavenhandel" te Leiden.
-Lotte Pelckmans met dank aan I. van Kessel-**

"African slave trades and African slavery in a global comparative perspective"

Het thema slavernij roept vaak clichébeelden op van de trans-Atlantische slavenhandel. Echter, er waren ook andere handelsroutes waarlangs miljoenen Afrikaanse slaven verhandeld werden. Daar is heel wat minder aandacht voor, zowel bij het brede publiek als in de wetenschap. Een doodgezwegen dan wel domweg vergeten onderwerp?

Naar aanleiding van het meermaals bekroonde wetenschappelijke werk van Pétrel-Grenouilleau *"Les traites négrières; Essai d'Histoire Globale"* (2004) in Frankrijk, werd een conferentie over Afrikaanse slavernij en slavenhandel gehouden op 18 mei 2006. Grenouilleau vergeleek (als eerste) de verschillende grote slavenhandelsroutes: de bekende trans-Atlantische handel naar de Amerika's, de inter-Afrikaanse slavenhandel en de handel van Afrikanen naar het (Midden-) Oosten. Zijn studie werd gelauwerd omwille van de diepgang, de interdisciplinariteit (geschiedkundig, antropologisch, oriëntalistisch) en de originaliteit van het onderwerp. Het werk werd echter ook verguisd door een collectief van mensen uit een aantal overzeese koloniën van Frankrijk, die de onderzoeker van racisme en revisionisme beschuldigden omdat hij de trans-Atlantische slavenhandel zou minimaliseren n.a.v. de vergelijking met (de omvang van) de andere slavenhandelsroutes. Organisatoren Piet Emmer (opleiding geschiedenis UL) en Ineke van Kessel (ASC) slaagden erin een aantal internationale sprekers over te laten komen, mede dankzij een financiële bijdrage van de NVAS.

De ochtend werd besteed aan het totaalbeeld in vergelijkend perspectief; deze comparatieve benadering was het vernieuwende element van de conferentie. Tot dusver was er weinig onderling contact tussen onderzoekers van de verschillende handelsroutes. Het doorbreken van dit "hokjesdenken" was een van de doelstellingen van de conferentie.

Na een korte inleiding door prof. P. Emmer gaf prof. O. Pétrel-Grenouilleau (Université de Bretagne, Lorient) op basis van breed literatuuronderzoek een synthese van de drie historische patronen in de slavenhandel: de trans-Atlantische slavenhandel, de inter-Afrikaanse slavenhandel, en de handel in Afrikaanse slaven met het gebied van de Middellandse Zee en de Stille Oceaan. In de overige bijdragen werd elk van deze patronen nader besproken. Ronald Segal schetste een beeld van de slavenhandel in de Islamitische wereld, gebaseerd op zijn boek *"Islam's black slaves"* (2001). Dr. A.A. Perbi (University of Ghana) besprak de inter-Afrikaanse slavenhandel, aan de hand van haar onlangs verschenen boek *"A History of Indigenous Slavery in Ghana: from the 15th to the 19th century"* (2004). De laatste spreker van de ochtend, dr. Yaw Bredwa-Mensah (University of Ghana) analyseerde op grond van zijn archeologische onderzoek naar vroegere Deense plantages het systeem van slavemij aan de Goudkust.

De geschiedenis van de trans-Atlantische slavenhandel is tot in grote mate van detail gedocumenteerd. Historici van de inter-Afrikaanse en oriëntaalse slavenhandel daarentegen kampen met een gebrek aan historische bronnen. Dr.

Perbi maakte voor haar studie gebruik van orale overlevering, naast archieven en rechtszaken. Als historisch archeoloog had dr. Bredwa-Mensah bronnen tot zijn beschikking die nog weinig zijn benut in de geschiedschrijving van de inter-Afrikaanse slavenhandel.

Het middagprogramma bood gelegenheid voor promovendi om hun onderzoek te presenteren. Drs. Everts analyseerde de variaties in handelsrelaties tussen Afrikanen en Europeanen in diverse plaatsen aan de Afrikaanse Westkust. Drs. Silva vergeleek de Nederlandse en de Portugese slavenhandel op Brazilië. Drs. Roitman beschreef de Sefardische handelsnetwerken in de Atlantische slavenhandel.

Na de pauze was het woord aan twee promovendi antropologie (drs. Pelckmans en drs. Van Til), die op grond van hun veldwerk in Afrika een beeld gaven van de doorwerking van het slavernijverleden in de huidige maatschappelijke verhoudingen in respectievelijk Mali en Mauritanië.

Het programma werd besloten met een algemene discussie, na kortere discussieronden eerder op de dag. Het vergelijkend perspectief en de interdisciplinaire benadering (historici, antropologen en een archeoloog) bood een vruchtbare basis voor de uitwisseling van bevindingen, interpretaties en mogelijke nieuwe invalshoeken voor verder onderzoek. Als centrale onderzoeksthema voor de toekomst werden genoemd o.a.:

- de gevolgen van slavenhandel en slavernij voor maatschappelijke en politieke ontwikkelingen in Afrika
- waarom kende West-Europa geen slavernij?
- het gender perspectief, dat tot dusver onderbelicht is gebleven
- de verbanden tussen Atlantische, inter-Afrikaanse en oriëntaalse slavenhandel
- nieuwe soorten kennisbronnen bij gebrek aan (geschreven) archiefmateriaal